

Nr 273.

Av herr **Linders**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 34, angående understöd för uppförande av bostadshus med smålägenheter.

I Kungl. Maj:ts nådiga proposition, nr 34, har föreslagits riksdagen att på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 4,000,000 kronor att i huvudsaklig överensstämmelse med vissa i statsrådsprotokollet angivna grunder användas till understöd för uppförande av bostadshus med smålägenheter.

Det kan starkt ifrågasättas, om den av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärden är tillfyllest eller huruvida den över huvud är riktigt lagd. Greppet förefaller vara alldeles för svagt. Man har stannat vid att söka hjälpa på ett enda område, medan hela den övriga avstannade byggnadsverksamheten lämnas åt sitt öde.

Beträffande själva systemet har Kungl. Maj:t icke följt ett av sakkunniga för vidtagande av lämpliga åtgärder i syfte att bereda tillgång på byggnadsmaterial till skäliga priser utarbetat förslag, utan i stället knäsat statens industrikommissions mening, avvisande varje tanke på exportavgifter å byggnadsämnen. Det vore underligt om samma Kungl. Maj:t, som fastställer maximipris och compensation å lantbrukets produkter, icke skulle vara stark nog att mot en mäktig industrikommissions vilja tillförsäkra landets byggnadsverksamhet skäliga materialpriser medelst begränsande av de oerhörda vinster, som trävaru-, järn- och annan byggnadsindustri inhöstar genom gynnsamma exportförhållanden!

Om jag det oaktat icke här framför något avslagsyrkande, så är detta därför att jag till omprövning velat framlägga ett förslag jämsides med Kungl. Maj:ts.

Av statsrådsprotokollet framgår att den föreslagna åtgärden för underlättandet av produktionen av mindre bostadslägenheter inom städerna förnämligast betingas av de nuvarande höga priserna å byggnadsmaterialier. Enligt inom civildepartementet verkställda utredningar hava

nämligen byggnadsmaterialierna sedan krigsutbrottet stigit i pris med omkring 80—100 %.

Det är emellertid icke enbart städernas byggnadsverksamhet som lider under dessa exceptionella prisförhållanden. Även på landsbygden hava de höga materialpriserna helt förlamat byggnadsverksamheten.

Då statsmakterna på sin tid beslutade upprätta den s. k. egnahemslånefonden, så skedde detta dels för att genom skapandet av nya bostadslägenheter öka tillgången på lämplig arbetskraft för jordbruket och dels för att främja uppkomsten av sådana jordbruksegnahem å odlad eller ouppodlad mark, där innehavaren kunde för sig och sin familj erhålla huvudsaklig bärgning. Sedermera hava statsmakterna vid olika tillfällen och i den mån vunna erfarenheter härför givit stöd dels beslutat öka egnahemslånefonden och dels medelst lagstiftningsåtgärder i övrigt sökt främja egnahemslånerörelsen.

Skall emellertid egnahemsbildandet kunna fortgå under nu rådande kristid och efter de av statsmakterna fastställda bestämmelserna, så måste givetvis byggnadskostnaderna hållas nere. Byggnader å ett småjordbruk om 5 å 6 hektar, vilka före krigsutbrottet kunde uppföras för omkring 3,000 kr., kosta nu i uppförande 5,000 kr. och därutöver. Under sådana omständigheter torde antingen inga nybildade lägenheter för närvarande komma att bebyggas eller ock måste egnahemsbyggaren betydligt inskränka arealen vid inköpet av mark, så att totalkostnaden för lägenheten icke kommer att överstiga det författningsenliga maximibeloppet 8,000 kronor. I sistnämnda fallet kan emellertid lägenheten lätt bli belastad med allt för stort byggnadskapital. Vid fallande konjunkturer har man så att befara avsevärda förluster för innehavaren. Men även de av staten godkända låneförmedlarna, hushållningssällskap, bolag och föreningar, torde inför detta perspektiv komma att visa sig föga benägna att förmedla egnahemslån, enär de själva få bära förlusterna å de lån de förmedla. Man torde sålunda få räkna med en hel mängd av för egnahemslånerörelsen hämmande orsaker, vilka alla ytterst hava sin grund i de stegrade byggnadskostnaderna.

Beträffande bostadslägenheter åt industriarbetare, som även numera i stor utsträckning belånas med egnahemslån, har man hittills eftersträvat att bereda sådana visserligen ej för långt från arbetsplatsen men om möjligt i enfamiljhus och med tillräckligt utrymme även för en trädgårdstäppa. Det säger sig själft hurusom nu ett ensidigt understödjande av städernas och industrisamhällenas bostadsbyggande skulle förrycka denna sunda strävan till luft och trevnad.

Om emellertid statens egnahemslånerörelse på ovan angivna grunder skulle komma att avsevärt inskränkas samtidigt som från statsmakternas sida åtgärder vidtagas för underlättandet av tillkomsten av smålägenheter i städerna, så blir följden givetvis, såsom chefen för jordbruksdepartementet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet framhållit, »en icke önskvärd inflyttning från landsbygden till städerna». Den redan nu på landsbygden rådande bristen på arbetskraft kommer därigenom att ökas.

Under dessa tider, då man eftersträvar förhöjd produktion av livsmedel, vore det säkerligen även mycket oklokt att försvåra uppkomsten av nya småbrukslägenheter. Tvärtom borde odling och egnahemsbildning kraftigare än eljest uppmuntras.

Det synes därför vara av behovet påkallat att åtgärder vidtagas för underlättandet av byggnadsverksamheten å sådana lägenheter, till vilka lån erhållas från statens egnahemslånefond. Enligt egnahemssakkunniges betänkande av den 14 oktober 1914 belånades år 1911 sammanlagt 750 stycken obebyggda bostads- och jordbrukslägenheter. Förutsätter man att omkring samma antal nybildade lägenheter skulle tillkomma under år 1917 samt beräknar byggnadskostnaden per lägenhet efter nu gällande materialpriser till 5,000 kronor, så belöper sig sammanlagda byggnadskostnaden till 3,750,000 kronor. I fall statsunderstöd i samma proportion som i kungl. propositionen beräknas för bostadshus i städerna nu skulle utgå även till egnahemsbyggnader, vilka belånas med statens egnahemslån, så åtgår för ändamålet något mer än 1,200,000 kronor. Emellertid kan förutses att egnahemsbyggandet på landet även i någon mån ovillkorligen kommer att inskränkas, varför möjligen redan 1,000,000 kr. för ändamålet skulle komma att räcka. För den händelse riksdagen skulle vilja bifalla ett förslag i denna riktning, så kan dock icke samma bestämmelser tillämpas, som avses i Kungl. Maj:ts förslag. Ty det skulle naturligtvis vara alldeles omöjligt att förmå kommunerna för de ofta enstaka byggnader det här är fråga om att ikläda sig någon som helst garanti eller ekonomisk uppoffring. Ej heller är det tänkbart att låneförmedlarna själva disponera medel härför. Följaktligen borde staten till förbilligande av byggnadsmaterialier för egnahemsbyggnader på landet bidra med hela den avsedda tredjedelen av byggnadskostnaden. I själva verket har vederbörande departementschef i motiveringen till förslaget själv förutsett nödvändigheten av jämkningar i bidragsproportion vad det gäller hårt skattetyngda kommuner. De närmare bestämmelserna härom torde i detta fall liksom ifråga om bidraget inom stadsamhällen få utformas av Kungl. Maj:t. Understöd i detta fall torde

lämpligast utlämnas genom vederbörligen godkänd förmedlare av statens egnahemslån.

På grund av vad sålunda anförts hemställes vördsammast, att, under förutsättning att Kungl. Maj:ts framställning i proposition nr 34 vinner riksdagens bifall,

riksdagen därutöver måtte på extra stat för år 1918 under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1,000,000 kronor att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad här ovan anförts och vad som i tillämpliga delar skulle gälla enligt av Kungl. Maj:t angivna grunder, användas till understöd för uppförande av sådana bostads- och ekonomibyggnader, vartill lån beviljats ur statens egnahemslånefond, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1917 av tillgängliga medel utanordna beloppet.

Stockholm den 31 januari 1917.

Sven Linders.